

sprejet dogovor, da se samostojni (enopredmetni) študij postopoma res prenese na VŠPV/FSPN in da se tam razvija večina posebnih sociologij, da pa na FF ostane dvopredmetni študij sociologije za pedagoške poklice in da se za(radi) povezave z drugimi humanističnimi in kulturnimi strokami posebej posveča sociološki teoriji in sociologiji kulture.

Zgoraj zapisano ni moj spomin na dogajanje, ampak spomin na pripoved pokojnega prof. Čarnija o njem. Čarni je bil tedaj asistent prof. Ziherla in kot diplomirani zgodovinar je dobro poznal tudi učitelje Oddelka za zgodovino. Pozneje sva bila dve desetletji skupaj v istem kabinetu. Prav je, da se njegova pripoved ohrani tudi kot opomin sociologom, da ob vsem priseganju na »strukture in procese« ne pozabijo na pomen konkretnih dejanj konkretnih ljudi, in kot opomin zgodovinarjem, da ob priseganju na dokumente in zapisnike ne pozabijo, da v njih ni vsega, kar je »delalo zgodovino«.

Zasl. prof. dr. Marko Kerševan je doktor sociologije, eden izmed utemeljiteljev sociologije religije na Slovenskem, nekdanji dekan Filozofske fakultete (1991–1993).

Znan. svet. dr. Zdenko Kodelja

Pred sto leti, ko je bila ustanovljena Univerza v Ljubljani, je bila pedagogika med prvimi znanstvenimi vedami, ki so dobile svojo lastno katedro na Filozofski fakulteti. Prav to dokazuje, da je bila pedagogika takrat v svetu že priznana kot posebna akademska disciplina, kot posebna znanstvena veda, ki jo poučujejo profesorji pedagogike in ne več v glavnem filozofi, kot je bilo na mnogih nemških in drugih univerzah v navadi še ne dolgo pred tem. Ne glede na to pa prvi profesor pedagogike na Univerzi v Ljubljani ni bil po izobrazbi ne pedagog ne filozof, temveč filolog. Da pa so pedagogiko na univerzah, preden je postala posebna veda, poučevali filozofi, ni nič nenavadnega, saj je bila pedagogika del filozofije. Njen temelj je namreč bila etika oziroma praktična filozofija. To je bil verjetno razlog, da so nekateri takšno pedagogiko imenovali »filozofska pedagogika«.

Ta je bila razumljena kot nasprotje znanstveni pedagogiki, ki se ravno kot znanost razlikuje od filozofije. To razlikovanje je posledica procesa razkrajanja enotnosti filozofije in znanosti, ki se je začel z osamosvajanjem naravoslovja od filozofije narave in se nadaljeval s specializacijo posebnih področij vednosti, ki jih danes imenujemo družboslovne in humanistične vede. Tudi različne smeri pedagogike, ki se bolj ali manj navezujejo na te novonastale vede, so posledica tega procesa.

Toda začetek slovenske akademske pedagogike in njen razvoj vse do konca druge svetovne vojne sta tesno povezana predvsem s kulturno oziroma duhoslovno pedagogiko, ki so jo takrat obravnavali kot zvrst filozofske pedagogike. Po tem pa je prišlo do preloma s to tradicijo, ker je bila tako razumljena pedagogika z vidika marksistične pedagogike, ki je bila takrat edina politično dopuščena pedagogika, videna kot idealistična in družbeno reakcionarna pedagogika, ki poskuša uveljaviti duhovne vrednote buržoazne kulture. Za nesprejemljivo in nepotrebno je bila razglašena tudi filozofija vzgoje, in to z razlago, da obravnava marksistična pedagogika kot znanost vsa tista vprašanja, ki posegajo na področje filozofije. Čeprav so se tedaj tudi druge družboslovne in humanistične vede razglašale za marksistične, pa se je marksistična pedagogika po mojem mnenju opirala na najbolj dogmatske in diamatske interpretacije marksizma ter – v nasprotju z drugimi vedami, denimo, filozofijo in sociologijo – izključevala tako imenovani »zahodni marksizem«, vključno s kritično teorijo družbe in althusserjanstvom. Ignorirala je celo pomembne marksistične študije o vzgoji in izobraževanju, ki so še danes referenčna dela. To pa ne pomeni, da se pogledi na to, kaj je prava marksistična pedagogika, niso spreminjali, še manj, da so vsi pedagogi mislili in ravnali enako. Pravzaprav se profesorji večine študijskih predmetov, še posebej tistih, ki so bili povezani z empiričnim pedagoškim raziskovanjem, kolikor se spomnim, z marksizmom niso kaj dosti ukvarjali. Kljub temu je pedagogika v delu javnosti veljala za režimsko vedo. Po moji presoji deloma upravičeno, deloma ne. Vsaj nekateri profesorji z Oddelka za pedagogiko so večkrat javno opozarjali na napake partijske šolske politike, denimo v zvezi z usmerjenim

Marksistična pedagogika se je, po mojem mnenju, opirala na najbolj dogmatske in diamatske interpretacije marksizma.

izobraževanjem. Žal pa so včasih tudi molčali. Med drugim tudi takrat, ko je partijska politika zahtevala indoktrinacijo (vcepljanje marksističnega svetovnega nazora) v šolah, ki je bila v nasprotju s človekovimi pravicami, zagotovljenimi v mednarodnih dokumentih, ki jih je tedanja država ratificirala.

Že nekaj let pred osamosvojitvijo Slovenije pa se je zgodil postopen prehod iz marksistične pedagogike v pluralnost različnih pedagoških smeri, za kar so v veliki meri zaslužni tudi tedaj mlajši kolegi na oddelku. Po osamosvojitvi pa se tako ali tako nihče ni več upal ali hotel sklicevati na marksistično pedagogiko. Pred dobrimi štirimi desetletji se je začel po mojem mnenju izredno pomemben proces notranje diferenciacije pedagoških disciplin, ki se je iztekel v osamosvojitvev andragogike, kar se lepo vidi že v spremembi imena fakultetnega oddelka: bivši Oddelek za pedagogiko je zdaj Oddelek za pedagogiko in andragogiko. Za pedagogiko je bila to bistvena sprememba, kajti odtlej ni in ne more več biti razumljena kot obča veda o vzgoji in izobraževanju, se pravi veda, katere predmet proučevanja je vzgoja in izobraževanje nasploh, vključno z izobraževanjem odraslih. Vprašanje, ki je zame ključno, je, v katero smer bo šel nadaljnji razvoj. Dve možnosti se nakazujeta. Prva je vzpostavitev nekakšne metaznanosti, katere poddisciplini bosta pedagogika in andragogika; druga pa je konstituiranje tega, kar v nekaterih državah že obstaja: znanosti o vzgoji in izobraževanju. V obeh primerih bi pedagogika in andragogika, neodvisno od njunega hotenja in ravnanja, izgubili položaj temeljnih ved na področju vzgoje in izobraževanja. Enkrat bi se znašli v položaju pomožnih ved ali objekta proučevanja neke nove vede, drugič pa bi postali le dve izmed tovrstnih ved: sociologija izobraževanja, filozofija vzgoje,

ekonomika izobraževanja, zgodovina šolstva itn., ki bi se razvijale kot discipline v okviru matematičnih ved ali pedagoških fakultet, ne pa kot pomožne vede pedagogike ali andragogike.

Dr. Zdenko Kodelja je znanstveni svetnik, raziskovalec in vodja Centra za filozofijo vzgoje na Pedagoškem inštitutu v Ljubljani. Doktoriral je iz pedagogike in filozofije. V okviru domačih in mednarodnih projektov se raziskovalno ukvarja predvsem z vprašanji filozofije vzgoje. O tej problematiki je objavil sedem knjig in več kot 500 razprav in člankov v različnih domačih in tujih strokovnih revijah, knjigah, zbornikih in časopisih. Je član in aktivni sodelavec več mednarodnih strokovnih združenj.

Akad. zasl. prof. dr. Janko Kos

Vsi, ki smo okoli leta 1950 prišli na Filozofsko fakulteto, da bi postali študentje primerjalne književnosti in literarne teorije – takrat se je imenovala še svetovna književnost z literarno teorijo –, smo pričakovali, da nas tu čaka študij literature, ki bo odprt, svoboden, kritičen in hkrati znanstven, pa vendar izhodišče za prenos teh spoznanj v javnost, literarno kritiko in kulturno polemiko. Ta želja je bila razumljiva spričo tedanjega političnega in kulturnega položaja, ki je bil strogo ideološki, z gesli marksizma-leninizma nenaklonjen svobodni, kritični in znanstveni misli o kulturi, filozofiji in tudi literaturi. Študij primerjalne književnosti in literarne teorije, ki ga je na oddelku vodil Anton Ocvirk, naj bi bil izhod iz tega položaja. V prvih letih študija se je izkazalo, da je to zares bil, in še mnogo več. Komparativistika je bila zasnovana tako, da je bila na široko odprta k drugim vedam. To se